

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:

Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani.

Št. 15. Ljubljana, 1. vel. srpana 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: Fr. Črnagoj: Cvetličje v šolskem vrtu. — L. Lavtar: Fitzga. — A. Likozar: Opravila v šolski drevesnici meseca vel. srpana. — E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Cvetličje v šolskem vrtu.

(Konferenčno poročilo.)

„Kdor peti ne zna in rožic ne štma
— Nič ne velja“.

Slomšek.

Čast mi je tu pred odličnim zborom baviti se s cvetličjem v šolskem vrtu. Ne mislim na dolgo in široko tirati suhe teorije na dan, vsaj mi v to primanjkuje časa, vrhu tega pa imamo na izbiranje strokovnih knjig, ki nam vzgojo cvetlic kar najtemeljiteje obravnavajo.

Namen teh vrst boče mi, da obudim veselje do cvetličja tudi pri istih cenjenih tovariših, ki se morebiti s to panogo vrtnarstva do sedaj še mnogo pečali niso. Še največ pa hočem podati tu nekaj svojih skromnih izkušenj; morebiti komu ustrezem z istimi.

Že rajni Slomšek je rekel: „Kdor peti ne zna in rožic ne štma — nič ne velja!“ In res, kdor ne ljubi petja in kdor nima očesa za prelepo naravo, v katerej se nam razodeva Bog sam, kdor nima očesa za prekrasne cvetke, ki nam jih podaja pomlad, poletje — ko nam jih celo zima v otrplosti svoje riše na steklene šipe — kdor ne občuduje cvetlic, v katere je Bog izlil vso svojo krasoto, smelo bi trdili, da tak človek nima blazega srca!

Vsaj pa tudi, ko opazuješ od malega otroka, ki komaj ročici stezati more, da si trga cvetlic, pa do odraslega dekleta, ki povija kito

cvetja, da si diči vsevele prsi, tedaj mora i tebi duša vsklikniti: „Da zares, tu se družī nedolžnost z nedolžnostjo!“

Namen cvetličju v šolskem vrtu je v prvej vrsti ta, da vzbuja isto v mladej otroškej duši ljubezen do narave, da si mladež prilastuje tako čut za vse, kar je lepo. Vzgoja cvetlic pa naj bode tudi iz šole stopivšemu dečku nadomestilo za slabo tovaršijo, ono naj bode odraslej deklici zabava v prostem času, cvetličje naj jo varuje pogubne brezdelnosti, ono naj jo navaja k snagi in redu, da postane kedaj skrbna gospodinja; cvetličje naj jej podaja pa tudi nedolžnega veselja.

Vzgoja cvetlic pri šolskej mladeži se bode pospeševala v prvej vrsti s primerno urejenim šolskim vrtom in s primernim poukom. Za cvetličje zadostujejo v manjšem vrtu obrobki posameznih vrtnih delov, v obširnem vrtu pa so lahko tudi cvetlične skupine in cvetlične grede. Pouk pa se vrši igraje. Pristop v šolski vrt naj bode šolskej mladeži vedno dovoljen, in učenci so tako navzoči pri sejanji, pikiranji, sajenji raznih cvetlic ali celo pri obrezovanji vrtnic. Igraje se pri tem nauče cvetličnih imen, pa ob jednom vzgoje posameznih cvetic. Imel sem učenca, ki je bil vsako jutro že ob 7. uri v šolskem vrtu ter mi je bil vedno za petami z izpraševanjem, kaj je to in uno, zakaj storim to tako in ne drugače. Ko so dohajali še drugi, bil jim je pa že on cicerone.

Vzgoja cvetlic se bode dalje pospeševala z razdelitvijo cvetličnega semena in cvetličnih sadik odraslim učencem. Vsakteri je gotovo že skusil, s kakim veseljem se oglašajo osobito deklice za seme, čebulice in gomolje raznih cvetlic. Večjega veselja jim skoraj napraviti ne moreš, kakor če jim daš kaj jednacega.

Ako pa hočemo razdajati semena učencem, moramo ga imeti v obilici sami. Pridobitev semena je pa za neizkušenega tudi precej draga šola.

Ako jemljemo razne semenske kataloge v roke, vidimo tu skoraj brezkončno vrsto samih učenih -- mnogokrat nalašč prenarajenih imen raznih cvetlic in v zadregi smo, kaj bi si izbrali. Ko prevdarjamo in prevdarjamo, kaj bi si izbrali, — pa prebiramo še razna epithetona, ki se navadno glase: prelepo, prekrasno, čudesno — potem nam skoraj postaja vroče, da sežemo najraje po cvetlicah, ki so nam najmanj znane, in denar srečno — proč vržemo. Semena, katero prejmemo, je komaj 30% kaljivega ali, če o kulturi istih cvetlic poučeni nismo, celo nič ne. Cvetlice pa, ki smo si jih vendar vzgojili, nam pa navadno naša pričakovanja ohlade. Kaj pa pomaga, če so v vrtu klarkija, ešolcija, gypsophila, cacalija . . . pa morda cinij, taget in družih ni ter se otroci izražajo, da po polji lepše cveto.

V vsacem vrtu naj bodo toraj v prvej vrsti astre, cinije, balzamine, razni nageljni (*caryophilus*, *Heddewiggii*, *tagettes*), phlox, reseda, kapucinska kreša, *viola tricolor*. To so cvetlice, katere (razun cinij)

lahko vse na prostem sejemo in ne zahtevajo posebne střežbe, pa vender obilo cveto.

Pri izbiranju novih cvetlic pa se je najbolje obrniti do vrtnarja ali do tovariša, ki ti pove lastnosti nove cvetlice in njeno vzgojo ter ti morebit še s semenom postreže. Pred semenskimi katalogi pa pozor!

Trpežne rastline se razmnožavajo še najbolje z razdelitvijo korenin. Najvažnejše so: razne potonike ali paconije, srček (*dianthus spect.*), spirea, šmarnice, phlox, vijolice, chrisantheme, funkije in jyceca filifera. To so cvetlice, ki se odlikujejo po cvetji in zadnji dve tudi po listji, střežbe pa ne zahtevajo skoraj nič. Osobito jyceca je lepa pal-macea, ki pa prebije najhujši mrzaz brez vse odeje.

Od čebulnatih rastlin naj bi ne manjkalo v šolskem vrtu: raznih narcis, lilij, gladijol, tulip, cesarskih kron (*frittilaria imp.*). Razun gladijol prestanejo tudi te vso zimo na prostem brez odeje. Georgine naj se pa še osobito vzgojujejo, vsaj na deželi imajo te še največjo veljavo.

Gledé čebulnatih rastlin svaril bi zopet pred katalogi. Po reklami zapeljan, kupil sem pet čebulic od *lilium lancif.* à 50 kr., ki bi imele vse v peterih barvah in oblikah cveteti. Cvetele so mi prvo leto jedenkrat za vselej, a s popolno enakim cvetom, potem pa so šle ad inferos!

Trpežnih rastlin in cvetličnih čebulčkov dobite jako ceno pri vrtnarji Anton Verovšek-u, Dolge ulice št. 3 v Ljubljani.

Nekaj priprostega v izgojitvi, pa krasnega v cvetji so fuksije in pelargonije. Potaknjence napravljamo od aprila pa do septembra v cvetlične zabožčke ali lončke kar na prosto, in uspeh nam je gotov, da le ne pozabimo prilivati, pa da v prvih dneh zabranjujemo preveliko vročino. Prezimatev istih pa ni prav lahka. Nekoliko lončkov prezimujemo v sobi, večje množine pa ne moremo. Prezimovanje fuksij in pelargonij je mogoče v gorkejši, svitlejši in suhejši kleti. V ta namen postavimo precej osušene lončke; kolikor moč pozno v jeseni v klet, pa vso zimo cvetlicam kar nič ne prilivamo. Le tako je mogoče pelargonije v kleti obvarovati.

Ako hočemo imeti pomladi mnogo pelargonij, storimo tako-le: V zabožček denemo rahle, se svižem pomešane prsti, v katero potaknemo proti koncu avgusta po 5–10 mm narazno sama očesa z jednim listom, ki smo jih izrezali pelargonijam jednako kot za okulovanje. Kmalu se pokažejo male rastlinice, katere je lahko kar v zabožčku v sobi prezimiti. Pomladi presade se v cvetlične lončke in na to z lončki vred v zemljo. Saditev z lončki vred je mnogo boljša, ker nam daje mnogo bujnejšega cvetja, kakor pa saditev brez lončkov.

Kraljica cvetlic pa je vrtnica ali roža. Ona je kras naših vrtov, ona je simbol vse lepote. Po roži se ozira željno dete, rožo si podajeta mladenič in dekle — da še starček in starka je ne prezirata!

Pred vrtno polnim vrtnic ustavlja potnik trudno nogo svojo, pa občuduje krasne rože ter ponaša njihovo hvalo v deveto vas! Poznam župnišče, ki slovi daleč na okoli radi rož. Vsaj pa si ne morem ničesar lepšega misliti, nego šopek rož, od čisto belih do temno-žametasto rudečih, narezanih v zgodnjem jutru, ko se bleste v srebrnej rosi! In ta prijetni vonj!

Ko sem imel v vrtu že obilo lepega drevja pa tudi cvetličja, le vrtnice ne, interpelirala me je stara ženica s košem na hrbtu: „Kaj pa, al' gavtrožov nimajo nič?“ „O, le počakajte mamica, kmalu jih bodem imel obilo“, hitel sem ji odgovarjati, in bila mi je res jedna glavnih skrbij, da si vzgojim mnogo lepih vrtnic.

In ko sem imel v svojem vrtu množico vrtnic, od tedaj pa je imel vsakdo oko le za rože, drevesc nihče videl ni. Za lepo raslo drevesce ima priprost vaščan težko 20—30 kr., za vrtnico prejmeš pa tudi na deželi 40—50 kr. Rad pritrdim, da sem v preteklej jeseni prejel za vrtnice svoto, ki je bila večja kot vse remuneracije vkup, kar sem jih kedaj prejel za kmetijski pouk.

Vrtnica tedaj ne povišuje le tvojega ugleda v občini in izven nje, ona ti daje celo gmotnega dobička, kar nikakor ne gre prezirati. Treba je sicer izdati marsikater krajcar, treba je imeti mnogo potrpežljivosti predno je moči doseči ono ročnost, ki nam zagotovi uspeh.

Pred vsem je treba toraj vstrajnosti. Ne sme nam prvi neuspeh odvzeti vsega veselja. Ni dovolj, da smo brali dobre spise o vrtnicah ter smo se tudi praktično naučili okulovanja, treba je pri vrtnicah obilo lastne vaje, lastnih iskušenj.

Fr. Črnagoj.

(Dalje prih.)

F i t z g a.

(Dalje.)

4. Za 1. šolsko leto ni ne merjenje, ne delitev, celo za množenje se ima samo pripravljati; v 2. šolskem letu se ima pojem „množenje“ popolnoma premagati, merjenje in delitev sicer pride tudi na vrsto, pripravlja se pa bolj na podlagi množenja in ta pojma dozorita še le v 3. šolskem letu. Osnovni vaji „jedeninjeden, jedenmanjjeden“ si morajo učenci že v 1. šolskem letu živo natisniti v spomin, začetkom 2. šolskega leta naj jih še v ta namen ponavljajo; osnovni vaji „jedenkratjeden, jednovjeden“ pa v 2. šolskem letu, da pa ostanete neusahljivo živi v spominu, treba jih je od začetka 3. šolskega leta ponavljati.

5. Napačno je torej, ako obravnavaš več ali celo vse račune ob enem (prim. Grubarjevo metodo). Razne vrste računov se imajo ločiti. Da pa zadostujemo prejšnji točki 5 z ozirom na čas